

Okul Müdürleri Liderlik Stillерinin Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışları ve Psikolojik Sağlımlıklarına Etkisi*

Mehmet Ali Ceyhan**, Gülten Köse***

Makale Geliş Tarihi: 22.05.2023

Makale Kabul Tarihi: 15.08.2023

DOI: 10.35675/befdergi.1300696

Özet

Bu araştırma okul müdürleri liderlik stilleri ile beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışları ve psikolojik sağlımlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda nicel olarak yürütülen araştırmanın temel amacı ile tutarlı olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmış olup bu form dört bölümden oluşmaktadır. Bu form aracılığıyla elde edilen ham verilerin ilk olarak veri türü gözeticilerle tanımlayıcı istatistikleri hesaplanmıştır. Daha sonra elde edilen verilere ilişkin ölçeklerin boyutlarının azaldığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Beden eğitimi ve spor öğretmeni, liderlik, örgütsel vatandaşlık, psikolojik sağlımlık

The Effects Of School Principals' Leadership Styles On Physical Education Teachers' Organizational Citizenship Behaviors And Resilience

Abstract

This research was carried out to examine the relationship between school principals' leadership styles and physical education and sports teachers' organizational citizenship behaviors and resilience. In this context, in this quantitative study, the relational survey model, which is consistent with the main purpose of the study, was used. Questionnaire form was used as data collection tool and this form consists of four parts. The descriptive statistics of the raw data obtained through this form were first calculated by considering the data type. In research, it can be concluded that organizational citizenship increases as transformational leadership behaviors increase, organizational citizenship decreases as liberating leadership behaviors increase, and organizational citizenship and psychological resilience decreases as sustainable leadership behaviors increase.

* Bu araştırma Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali CEYHAN'ın danışmanlığındaki Gülten KÖSE'nin Bayburt Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı çatısı altında 23.01.2023 tarihinde sunumunu gerçekleştirmiş olduğu "Okul Müdürleri Liderlik Stillерinin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışları ve Psikolojik Sağlımlıkları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi" konulu yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Bayburt Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü, Bayburt, Türkiye, maceyhan2876@gmail.com, ORCID: [0000-0001-6207-8135](https://orcid.org/0000-0001-6207-8135)

*** Milli Eğitim Müdürlüğü, Bayburt, Türkiye, gultenkse55@gmail.com, ORCID: [0000-0002-0393-1746](https://orcid.org/0000-0002-0393-1746)

Kaynak Gösterme: Ceyhan, M.A., & Köse, G. (2023). Okul müdürleri liderlik stillerinin beden eğitimi öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışları ve psikolojik sağlımlıklarına etkisi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(39), 998-1023.

Keywords: *Education, physical education and sports teacher, leadership, organizational citizenship, resilience*

Giriş

Toplumun geleceğini şekillendirmek ve insanları yeniden yaratmak için yapılan tüm çalışmalar eğitim olarak tanımlanırken, Okullar da sosyal bir eğitim kurumudur (Aydın, 2010). Eğitim sistemi ise insanların eğitim ihtiyaçlarını gidermek, eğitim hakkını gerçekleştirmek ve kendisinden beklenen faydaları üretmek amacıyla devlet kontrolünde kurulan ve ülkenin bütününe yayılmış eğitim kurumları ve okullar bütününden oluşur (Başaran, & Çınkır, 2011). Eğitim yönetiminin sınırlı bir alandaki uygulaması olarak okul yönetimi karşımıza çıkmaktadır. Bu sınırlamalar, eğitim sisteminin amaçları ve yapıları tarafından belirlenir. Eğitim yönetimi, yönetimin öğretime uygulanması olduğu gibi, okul yönetimi de eğitim yönetiminin okula uyarlanmasıdır (Bursalıoğlu, 2012).

Eğitim yönetimi, insanların davranışlarında istedik yönde davranış değişikliğini meydana getirmek için maddi ve insan kaynaklarını kullanan bir faaliyettir. Eğitim yönetimi ve eğitim yönetimi alt sistemini oluşturan okul yönetiminin üç önemli iş gücü kaynağı, yöneticiler, öğretmenler ve öğrencilerdir. Burada öğrenci; henüz belli niteliklere sahip olmayan, ancak eğitim sürecinde işlenen bir araç, öğretmen ise; insan kaynaklarını işleyen ve tedarik eden bir kaynak olarak bilinir. Eğitim yöneticisi ise; işlenenmiş insan kaynaklarını yani öğrencileri işleyen öğretmenlerin başında yönetici pozisyonunda olan kişidir (Çelik, 2002). Eğitim yöneticisi konumunda yer alan okul müdürleri, işlenmiş kaynak olan öğrencileri eğiterek iyi bir şekilde geliştirebilmeleri için onları eğitime sorumluluğunu kabul eden öğretmenlerle iletişim halinde olmalıdır.

Rolün veya iş tanımının gerektirmediği, ancak öğretmenlerin resmi olarak yapmak zorunda oldukları davranışların dışında kalan ekstra rol davranışları vardır. Rol dışı davranışlar ise, formel rol davranışından farklı olarak zorunlu olmayan, örgüt yararına çalışanlar tarafından sergilenen davranışlar bütünüdür (Çelik, 2007). Çalışanlar rol dışı davranışlar sergilemek için dış motivasyona ihtiyacı duymazlar. İş görenlerin yükümlü oldukları işlerin dışında sergilemiş oldukları gönüllü davranışlar, kendi kendine ortaya çıkan, başkalarına yardım etme duygusu içeren ve örgütü koruyan ve örgütün başarısını artırmaya yönelik davranışlardır (Turnipseed, 2002). İşe yeni başlayanları örgüte adapte etme, onlara zorlandıkları konuda yardımcı olma, müşterilerle güzel geçinme, örgütü beklenmeyen tehlikelere karşı koruma gibi davranışlar örnek olarak verilebilir (Çınar, 2000).

Öğretmenler tarafından sergilenen bu davranışlar okulların belirledikleri hedeflere daha kolay ulaşılmasında önem arz etmektedir. Okul yöneticilerinin sergiledikleri liderlik stillerinin kurumda görev yapan öğretmenlerin gönüllü olarak sergiledikleri bu davranışların gösterilme sıklığını artıracığı düşünülmektedir.

Block ve Kremen (1996) psikolojik yılmazlığı, bireyin yaşadıkları tüm olumsuzluklara uyum sağlama ve bu olumsuzluklarla başa çıkma yeteneği olarak

tanımlanmaktadır. Olumlu bir okul ortamında görev yapmakta olan psikolojik sağlamlığı yüksek bir öğretmen; etkili iletişim becerisine, güçlü öz yeterlilik algısına, özgüvene, gelişmiş mizah anlayışına, yeni arkadaşlıklar kurma becerisine, yeni durumlara çabuk adapte olma ve stresli ve travmatik olaylarda mantık çerçevesinden bakabilme becerilerine sahiptir.

Bireysel özellikler ve birey ile çevre arasındaki etkileşim psikolojik sağlamlıkta çok önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple psikolojik sağlamlıkla ilgili değişkenlerin belirlenerek psikolojik dayanıklılığa uygun müdahalelerde bulunulması ve sağlamlık düzeyinin artırılması; hem öğretmenlerin ruh sağlıkları ve sağlıklı bir okul atmosferinin oluşturulması hem de öğrencilerle etkili iletişim açısından fazlasıyla önemlidir.

Bu sebeple, okul müdürlerinin ortaya koymuş olduğu liderlik tarzları ile beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin göstermiş oldukları örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkinin ve öğretmenler üzerindeki psikolojik etkilerinin ortaya çıkarılması bir araştırma konusu olarak önem arz etmektedir. Bu bağlamda araştırmada amaç, konuyla alakalı literatür taraması yapılarak, liderlik stilleri buna bağlı olarak örgütsel vatandaşlık davranışları ve psikolojik sağlık ile ilgili kuramsal çerçeveyi hazırlamaktır. Çalışmanın uygulama bölümünde ise okul yöneticilerinin sergiledikleri liderlik tarzları ile o kurumda görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışlarını ne derecede gösterdikleri ve müdürlerin sergiledikleri liderlik stillerine yönelik öğretmenlerin psikolojik yılmazlıkları arasında anlamlı bir ilişkinin varlığına ve ne yönde etkilediğine ilişkin sonuçlara ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Arştırmamız” lider-üye etkileşim teorisi” ile temellendirilmiştir. Lider- üye etkileşim teorisinin çıkış noktası, lider ile üye arasında oluşan karşılıklı iletişime odaklanmasıdır. Buna göre liderler tüm astlarına karşı aynı şekilde davranmazlar Diğer bir ifade ile “üyeleriyle etkileşimi farklı olan ve gücünü üyeleriyle etkileşimden alan liderin, astlarına karşı sergilediği tutum ve davranışları farklıdır. Bu tutum ve davranışları belirleyen temel etken ise bireysel ilişki ve karşılıklı etkileşimdir” (Graen & Uhl-Bien, 1995). Bu bağlamda okul müdürlerinin sergilemiş olduğu farklı liderlik tarzları, beden eğitimi öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık ve psikolojik sağlamlık düzeylerine farklı düzeylerde etki etmektedir.

Bu bilgiler ışığında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Okul Müdürlerinin Liderlik Stillерinin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarına Etkisi Var mı?
- Okul Müdürlerinin Liderlik Stillерinin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Psikolojik Sağlamlıklarına Etkisi Var mı?

Yöntem

Araştırma Modeli

Genel olarak tarama araştırmalarında çalışmanın konusuyla ilgili var olan durumun fotoğraflanarak betimleme yapılması amaçlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2020). Buna ek olarak tarama araştırmalarını gerçekleştiren araştırmacılar genel olarak görüşlerin ve özelliklerin neden kaynaklandığından ziyade bunların katılımcılar kapsamında nasıl bir dağılım gösterdiğine ilgi göstermektedirler (Fraenkel, & Wallen, 2006). Dolayısıyla nicel olan bu araştırma, temel amaçla tutarlı olarak ilişkisel tarama modeliyle tasarlanmıştır.

Çalışma Grubu

Katılımcılar, 2021-2022 Akademik Yılı Erzurum ilindeki toplam 417 Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni (128 kadın ve 289 erkek) arasından seçilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubu, 33'ü kadın ve 144'ü erkek olmak üzere toplam 177 Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeninden meydana gelmektedir. Bu çerçevede araştırma grubu, kolayda örnekleme yönteminden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Araştırma grubundaki katılımcılara, araştırmanın temel amacı gözetilerek oluşturulan anket formu 27.12.2021-02.02.2022 tarihleri arasında gönüllülük esası gözetilerek yüz yüze uygulanmıştır. Anket formunun uygulanması safhasında araştırma grubuna gerekli açıklamalar yapılmış ve buna bağlı olarak katılımcıların formu doğru bir biçimde cevaplamaları sağlanmıştır. Dört bölümden oluşan anket formunun birinci bölümünde “Kişisel Bilgi Formu”, ikinci bölümünde “Okul Müdürleri Liderlik Stilleri Ölçeği”, üçüncü bölümde “Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Ölçeği”, dördüncü bölümde “Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği” yer almaktadır.

Kişisel bilgi formu

Kişisel Bilgi Formu'nda katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, öğretmenlik mesleğindeki hizmet süresi, aylık ortalama kişisel gelir, aylık ortalama aile geliri (kişisel gelir dahil) bilgilerine ulaşılması amacıyla oluşturulmuş ifadeler bulunmaktadır.

Okul müdürleri liderlik stili ölçeği (OMLSÖ)

Okul müdürlerinin liderlik stillerinin öğretmenler açısından değerlendirilmesi amacıyla Akan, Yıldırım ve Yalçın (2014) tarafından geliştirilen Okul Müdürleri Liderlik Stili Ölçeği (OMLSÖ) 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları 499 öğretmenin gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak ölçeğin yapısal geçerliliği test edilmiştir. Güvenirlik çalışmasında ise; güvenilirlik katsayıları hesaplanırken Cronbach Alpha, Sperman Brown ve Test Tekrar Test yöntemi kullanılmıştır. Çalışma toplam

varyansın 54.19'unu açıklayan üç faktör altında 35 maddeden oluşan bir ölçek sonuçlanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi ölçeğin dönüşümcü, sürdürümcü ve serbest bırakıcı liderlik stili olmak üzere üç alt boyuttan oluştuğunu göstermiştir. Dönüşümcü, sürdürümcü ve serbest bırakıcı liderlik boyutlarının her biri için doğrulayıcı faktör analizleri yapılmış, üç ölçme modelinin de kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı görülmüştür. Dönüşümcü, sürdürümcü ve serbest bırakıcı ölçeklerinin güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla yapılan analizlerde Cronbach Alpha, Sperman Brown ve Test Tekrar Test ölçüm sonuçlarının kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu görülmüştür (Akan, Yıldırım, & Yalçın, 2014). Bu çalışma kapsamında hesaplanan Cronbach Alpha değerleri kabul edilebilir değerler içerisinde yer almaktadır (bkz. Tablo 3).

Örgütsel vatandaşlık davranışı ölçeği

Örgütte çalışan öğretmenler tarafından sergilenen örgütsel vatandaşlık davranışlarının belirlenmesi amacıyla Memduhoğlu ve Zengin (2019) tarafından geliştirilen Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Ölçeği (OÖVÖ) 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Van ili ve ilçelerinde görevli 205 öğretmen üzerinde uygulanmasıyla geliştirilmiştir. Ölçek, geniş kapsamlı bir literatür taramasına dayalı olarak ve uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilmiştir. Ölçek, örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik ve değerlilik, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük, özgeciklik ve vicdanlılık olmak üzere yedi faktörlü yapıya sahiptir. Ölçek 5'li Likert tipinde olup ölçeğin yapı geçerliği için faktör analizi yöntemi olan temel bileşenler analizi kullanılmış, belirlenen yapılar doğrulayıcı faktör analizi ile doğrulanmıştır. Güvenirlik çalışması için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Ayrıca her bir maddenin ayırt ediciliği için madde toplam korelasyonları incelenmiştir. Bu bağlamda "Okullarda Örgütsel Vatandaşlık Ölçeği"nin eğitim kurumlarında öğretmenlerin kurumlarına yönelik vatandaşlık davranışlarını ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna varılmıştır (Memduhoğlu, & Zengin, 2019). Bu çalışma kapsamında hesaplanan Cronbach Alpha değerleri kabul edilebilir değerler içerisinde yer almaktadır (bkz. Tablo 3).

Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği

Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ), kişilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin ölçülmesi amacıyla Smith vd. (2008) tarafından geliştirilmiş olup Doğan (2015) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Uyarlama araştırması 295 (186 kadın ve 109 erkek) üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin psikometrik özellikleri iç tutarlık, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ve ölçüt bağımlı geçerlik yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonrasında ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. KPSÖ'ye ait iç tutarlık katsayısı 0.83 olarak bulunmuştur. Ölçüt bağımlı geçerlik bağlamında ise KPSÖ ile Oxford Mutluluk Ölçeği, Ego Sağlamlığı Ölçeği ve Connor Davidson Psikolojik Sağlamlık Ölçeği arasında pozitif yönde ilişkiler olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak KPSÖ'nün psikolojik sağlamlığı ölçme amacıyla

kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ileri sürülmektedir (Doğan, 2015). Bu çalışma kapsamında hesaplanan Cronbach Alpha değerleri kabul edilebilir değerler içerisinde yer almaktadır (bkz. Tablo 3).

Verilerin Analizi

Verilerin analizi için IBM SPSS 23.0 versiyonundan faydalanılmıştır. Verilerin normal dağılım sergileyip sergilemediklerine çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek karar verilmiş olup bu değerlerin referans değerler arasında kalması sonucunda normal dağılım sergiledikleri kabul edilmiştir. Bu doğrultuda anket formu kullanılarak ulaşılan verilerin türü dikkate alınarak tanımlayıcı istatistikleri hesaplanmıştır. Ayrıca ulaşılan verilerin istatistiksel hesaplamalarında farklılık değerlendirmeleri için t-Testi, ilişki (korelasyon) değerlendirmeleri için Pearson Korelasyon Analizi ve etki değerlendirmeleri için regresyon analizi uygulanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, ilgili verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular tablolar şeklinde sunulmaktadır.

Tablo 1.

Değişkenlerin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	33	18,6
	Erkek	144	81,4
Medeni Hal	Evli	144	81,4
	Bekar	33	18,6
Toplam		177	100,0

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubuna ilişkin cinsiyet değişkenine göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin 33'ü (%18,6) kadın, 144'ü (% 81,4) erkektir. Medeni hal değişkenine göre ise katılımcıların 33'ü (%18,6) bekar, 144'ü (%81,4) evli olduğu görülmektedir. Bu değerlendirme sonucunda erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere; evli öğretmenlerin bekar öğretmenlere oranı daha fazladır.

Tablo 2.

Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişken	n	Ortalama	Medyan	Std. Sapma	Minimum	Maksimum	Çarpıklık	Basıklık
Yaş	176	39,994	41	7,288	22	62	-0,184	-0,051
Mesleki Hizmet Süresi	176	14,455	14	7,2149	1	40	0,289	-0,116
Aylık Ortalama Kişisel Gelir	175	8160,6	8000	1897,1	3000	15000	0,442	1,167
Aylık Ortalama Aile Gelir	172	12711	12200	4804	3000	28000	0,364	-0,45

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların yaşlarının ortalamasının 39,994 ve standart sapmasının 7.288; mesleki hizmet sürelerinin ortalamasının 14.455 ve standart sapmasının 7.2149; aylık ortalama kişisel gelir düzeylerinin ortalamasının 8160.571 ve standart sapmasının 1897.083; aylık ortalama aile gelir düzeylerinin ortalamasının 12711.34 ve standart sapmasının 4804.019 olduğu görülmektedir. Ayrıca değişkenlere ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde değişkenlerin normal dağılım sergiledikleri kabul edilmiştir (bkz. George, & Mallery, 2010; Tabachnick, & Fidell, 2013).

Tablo 3.

Ölçeklerin Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Boyutlar	İç Tutarlılık Katsayısı	Madde Sayısı
Dönüşümcü Liderlik	.965	20
Serbest Bırakıcı Liderlik	.886	8
Sürdürümcü Liderlik	.726	7
Örgütsel Bağlılık	.873	4
Saygı ve Yardımlaşma	.865	6
Özerklik ve Değerlilik	.905	8
Uyum ve İtaat	.795	4
Katılımda Gönüllülük	.895	8
Özgecilik	.535	5
Vicdanlılık	.796	5
Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	.942	40
Psikolojik Sağlamlık	.827	6

Tablo 3 incelendiğinde araştırma kapsamında hesaplanan iç tutarlılık katsayıları (cronbach's alpha), dönüşümcü liderlik ($\alpha=0,965$), serbest bırakıcı liderlik ($\alpha=0,886$), sürdürümcü liderlik ($\alpha=0,726$), örgütsel bağlılık ($\alpha=0,873$), saygı ve yardımlaşma ($\alpha=0,865$), özerklik ve değerlilik ($\alpha=0,905$), uyum ve itaat ($\alpha=0,795$), katılımda gönüllülük ($\alpha=0,895$), özgecilik ($\alpha=0,535$), vicdanlılık ($\alpha=0,796$), örgütsel vatandaşlık (toplam) ($\alpha=0,942$), psikolojik sağlamlık ($\alpha=0,827$) alt boyutlarının güvenilir olduğunu göstermektedir (bkz. Hinton vd., 2004).

Tablo 4.

Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Boyutlar	n	Ort.	Mdy.	Ss	Min.	Maks.	Carp.	Basık.
Dönüşümcü Liderlik	177	3,8216	4,05	0,8984	1,05	5	-	0,593
Serbest Bırakıcı Liderlik	177	2,4294	2,25	0,9774	1	5	0,658	-0,019
Sürdürümcü Liderlik	177	3,0218	3	0,7874	1	5	0,057	0,032
Örgütsel Bağlılık	177	4,2571	4,5	0,7872	1,5	5	-	1,268
Saygı ve Yardımlaşma	177	4,5989	4,6667	0,4475	3,17	5	-	0,154
Özerklik ve Değerlilik	177	4,1886	4,25	0,7199	1,75	5	-	1,105
Uyum ve İtaat	177	4,3545	4,5	0,5439	2	5	-	0,88
Katılımda Gönüllülük	177	4,4237	4,5	0,5114	2,38	5	-	0,588
Özgecilik	177	3,8701	3,8	0,6289	2	5	-	0,015
Vicdanlılık	177	4,5599	4,75	0,4644	3	5	-	-0,053
Örgütsel Vatandaşlık	177	4,3271	4,35	0,4401	2,83	5	-	0,306
Psikolojik Sağlamlık	177	3,7467	3,8333	0,8717	1	5	-	-0,001

Tablo 4 incelendiğinde ölçeklerin boyutları bağlamında dönüşümcü liderliğin puan ortalaması 3.8216 ve standart sapması 0.89837, serbest bırakıcı liderliğin puan ortalaması 2.4294 ve standart sapması 0.97744, sürdürümcü liderliğin puan ortalaması 3.0218 ve standart sapması 0.7874, örgütsel bağlılığın puan ortalaması 4.2571 ve standart sapması 0.78716, saygı ve yardımlaşmanın puan ortalaması 4.5989 ve standart sapması 0.44748, özerklik ve değerliliğin puan ortalaması 4.1886 ve standart sapması 0.71994, uyum ve itaatin puan ortalaması 4.3545 ve standart sapması 0.5439, katılımda gönüllülüğün puan ortalaması 4.4237 ve standart sapması 0.51142, özgeciliğin puan ortalaması 3.8701 ve standart sapması 0.6289, vicdanlılığın puan ortalaması 4.5599 ve standart sapması 0.46442, örgütsel vatandaşlığın (toplam) puan ortalaması 4.3271 ve standart sapması 0.44007 ve psikolojik sağlamlığın puan ortalaması 3.7467 ve standart sapması 0.87167 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca ölçeklerin boyutlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde boyutların normal dağılım sergiledikleri kabul edilmiştir (bkz. George, & Mallery, 2010; Tabachnick, & Fidell, 2013).

Tablo 5.

Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	n	Ortalam	Std.	sd	t	P																																																																																																																																
Dönüşümcü Liderlik	Kadın	33	38788	.87277	175	.404	.686																																																																																																																																
	Erkek	144	38085	.90661				Serbest Bırakıcı Liderlik	Kadın	33	22235	101731	175	-	.180	Erkek	144	24766	.96553	Sürdürümcü Liderlik	Kadın	33	29654	.92996	175	-.455	.649	Erkek	144	30347	.75409	Örgütsel Bağlılık	Kadın	33	43788	.77339	175	.985	.326	Erkek	144	42292	.79029	Saygı ve Yardımlaşma	Kadın	33	46061	.48200	175	.102	.919	Erkek	144	45972	.44096	Özerklik ve Değerlilik	Kadın	33	41742	.76479	175	-.126	.900	Erkek	144	41918	.71202	Uyum ve İtaat	Kadın	33	42955	.70560	175	-.691	.491	Erkek	144	43681	.50170	Katılımda Gönüllülük	Kadın	33	43902	.67442	175	-.417	.677	Erkek	144	44314	.46883	Özgecilik	Kadın	33	37394	.70796	175	-	.187	Erkek	144	39000	.60810	Vicdanlılık	Kadın	33	46121	.42702	175	.715	.475	Erkek	144	45479	.47316	Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	Kadın	33	43152	.51493	175	-.172	.864	Erkek	144	43298	.42306	Psikolojik Sağlamlık	Kadın	33	35657	103995	175	-	.187
Serbest Bırakıcı Liderlik	Kadın	33	22235	101731	175	-	.180																																																																																																																																
	Erkek	144	24766	.96553				Sürdürümcü Liderlik	Kadın	33	29654	.92996	175	-.455	.649	Erkek	144	30347	.75409	Örgütsel Bağlılık	Kadın	33	43788	.77339	175	.985	.326	Erkek	144	42292	.79029	Saygı ve Yardımlaşma	Kadın	33	46061	.48200	175	.102	.919	Erkek	144	45972	.44096	Özerklik ve Değerlilik	Kadın	33	41742	.76479	175	-.126	.900	Erkek	144	41918	.71202	Uyum ve İtaat	Kadın	33	42955	.70560	175	-.691	.491	Erkek	144	43681	.50170	Katılımda Gönüllülük	Kadın	33	43902	.67442	175	-.417	.677	Erkek	144	44314	.46883	Özgecilik	Kadın	33	37394	.70796	175	-	.187	Erkek	144	39000	.60810	Vicdanlılık	Kadın	33	46121	.42702	175	.715	.475	Erkek	144	45479	.47316	Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	Kadın	33	43152	.51493	175	-.172	.864	Erkek	144	43298	.42306	Psikolojik Sağlamlık	Kadın	33	35657	103995	175	-	.187	Erkek	144	37882	.82695								
Sürdürümcü Liderlik	Kadın	33	29654	.92996	175	-.455	.649																																																																																																																																
	Erkek	144	30347	.75409				Örgütsel Bağlılık	Kadın	33	43788	.77339	175	.985	.326	Erkek	144	42292	.79029	Saygı ve Yardımlaşma	Kadın	33	46061	.48200	175	.102	.919	Erkek	144	45972	.44096	Özerklik ve Değerlilik	Kadın	33	41742	.76479	175	-.126	.900	Erkek	144	41918	.71202	Uyum ve İtaat	Kadın	33	42955	.70560	175	-.691	.491	Erkek	144	43681	.50170	Katılımda Gönüllülük	Kadın	33	43902	.67442	175	-.417	.677	Erkek	144	44314	.46883	Özgecilik	Kadın	33	37394	.70796	175	-	.187	Erkek	144	39000	.60810	Vicdanlılık	Kadın	33	46121	.42702	175	.715	.475	Erkek	144	45479	.47316	Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	Kadın	33	43152	.51493	175	-.172	.864	Erkek	144	43298	.42306	Psikolojik Sağlamlık	Kadın	33	35657	103995	175	-	.187	Erkek	144	37882	.82695																				
Örgütsel Bağlılık	Kadın	33	43788	.77339	175	.985	.326																																																																																																																																
	Erkek	144	42292	.79029				Saygı ve Yardımlaşma	Kadın	33	46061	.48200	175	.102	.919	Erkek	144	45972	.44096	Özerklik ve Değerlilik	Kadın	33	41742	.76479	175	-.126	.900	Erkek	144	41918	.71202	Uyum ve İtaat	Kadın	33	42955	.70560	175	-.691	.491	Erkek	144	43681	.50170	Katılımda Gönüllülük	Kadın	33	43902	.67442	175	-.417	.677	Erkek	144	44314	.46883	Özgecilik	Kadın	33	37394	.70796	175	-	.187	Erkek	144	39000	.60810	Vicdanlılık	Kadın	33	46121	.42702	175	.715	.475	Erkek	144	45479	.47316	Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	Kadın	33	43152	.51493	175	-.172	.864	Erkek	144	43298	.42306	Psikolojik Sağlamlık	Kadın	33	35657	103995	175	-	.187	Erkek	144	37882	.82695																																
Saygı ve Yardımlaşma	Kadın	33	46061	.48200	175	.102	.919																																																																																																																																
	Erkek	144	45972	.44096				Özerklik ve Değerlilik	Kadın	33	41742	.76479	175	-.126	.900	Erkek	144	41918	.71202	Uyum ve İtaat	Kadın	33	42955	.70560	175	-.691	.491	Erkek	144	43681	.50170	Katılımda Gönüllülük	Kadın	33	43902	.67442	175	-.417	.677	Erkek	144	44314	.46883	Özgecilik	Kadın	33	37394	.70796	175	-	.187	Erkek	144	39000	.60810	Vicdanlılık	Kadın	33	46121	.42702	175	.715	.475	Erkek	144	45479	.47316	Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	Kadın	33	43152	.51493	175	-.172	.864	Erkek	144	43298	.42306	Psikolojik Sağlamlık	Kadın	33	35657	103995	175	-	.187	Erkek	144	37882	.82695																																												
Özerklik ve Değerlilik	Kadın	33	41742	.76479	175	-.126	.900																																																																																																																																
	Erkek	144	41918	.71202				Uyum ve İtaat	Kadın	33	42955	.70560	175	-.691	.491	Erkek	144	43681	.50170	Katılımda Gönüllülük	Kadın	33	43902	.67442	175	-.417	.677	Erkek	144	44314	.46883	Özgecilik	Kadın	33	37394	.70796	175	-	.187	Erkek	144	39000	.60810	Vicdanlılık	Kadın	33	46121	.42702	175	.715	.475	Erkek	144	45479	.47316	Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	Kadın	33	43152	.51493	175	-.172	.864	Erkek	144	43298	.42306	Psikolojik Sağlamlık	Kadın	33	35657	103995	175	-	.187	Erkek	144	37882	.82695																																																								
Uyum ve İtaat	Kadın	33	42955	.70560	175	-.691	.491																																																																																																																																
	Erkek	144	43681	.50170				Katılımda Gönüllülük	Kadın	33	43902	.67442	175	-.417	.677	Erkek	144	44314	.46883	Özgecilik	Kadın	33	37394	.70796	175	-	.187	Erkek	144	39000	.60810	Vicdanlılık	Kadın	33	46121	.42702	175	.715	.475	Erkek	144	45479	.47316	Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	Kadın	33	43152	.51493	175	-.172	.864	Erkek	144	43298	.42306	Psikolojik Sağlamlık	Kadın	33	35657	103995	175	-	.187	Erkek	144	37882	.82695																																																																				
Katılımda Gönüllülük	Kadın	33	43902	.67442	175	-.417	.677																																																																																																																																
	Erkek	144	44314	.46883				Özgecilik	Kadın	33	37394	.70796	175	-	.187	Erkek	144	39000	.60810	Vicdanlılık	Kadın	33	46121	.42702	175	.715	.475	Erkek	144	45479	.47316	Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	Kadın	33	43152	.51493	175	-.172	.864	Erkek	144	43298	.42306	Psikolojik Sağlamlık	Kadın	33	35657	103995	175	-	.187	Erkek	144	37882	.82695																																																																																
Özgecilik	Kadın	33	37394	.70796	175	-	.187																																																																																																																																
	Erkek	144	39000	.60810				Vicdanlılık	Kadın	33	46121	.42702	175	.715	.475	Erkek	144	45479	.47316	Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	Kadın	33	43152	.51493	175	-.172	.864	Erkek	144	43298	.42306	Psikolojik Sağlamlık	Kadın	33	35657	103995	175	-	.187	Erkek	144	37882	.82695																																																																																												
Vicdanlılık	Kadın	33	46121	.42702	175	.715	.475																																																																																																																																
	Erkek	144	45479	.47316				Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	Kadın	33	43152	.51493	175	-.172	.864	Erkek	144	43298	.42306	Psikolojik Sağlamlık	Kadın	33	35657	103995	175	-	.187	Erkek	144	37882	.82695																																																																																																								
Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	Kadın	33	43152	.51493	175	-.172	.864																																																																																																																																
	Erkek	144	43298	.42306				Psikolojik Sağlamlık	Kadın	33	35657	103995	175	-	.187	Erkek	144	37882	.82695																																																																																																																				
Psikolojik Sağlamlık	Kadın	33	35657	103995	175	-	.187																																																																																																																																
	Erkek	144	37882	.82695																																																																																																																																			

Tablo 5 incelendiğinde dönüşümcü liderlik, serbest bırakıcı liderlik, sürdürümcü liderlik, örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik-değerlilik, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük, özgecilik, vicdanlılık, örgütsel vatandaşlık (toplam) ve

psikolojik sağlamlık boyutlarında cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 6.

Medeni Hal Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	n	Ortalama	Std.	sd	t	P
Dönüşümcü Liderlik	Evli	144	38481	.87063	175	.818	.414
	Bekar	33	37061	101718			
Serbest Bırakıcı Liderlik	Evli	144	23793	.91920	175	-1427	.155
	Bekar	33	26477	119097			
Sürdürümcü Liderlik	Evli	144	29831	.72065	175	-1368	.173
	Bekar	33	31905	102623			
Örgütsel Bağlılık	Evli	144	43472	.68520	175	3.270*	.001
	Bekar	33	38636	105529			
Saygı ve Yardımlaşma	Evli	144	46331	.40230	175	1696	.098
	Bekar	33	44495	.59144			
Özerklik ve Değerlilik	Evli	144	42431	.67222	175	2.125*	.035
	Bekar	33	39508	.87161			
Uyum ve İtaat	Evli	144	43628	.50334	175	.425	.672
	Bekar	33	43182	.70232			
Katılımda Gönüllülük	Evli	144	44358	.49890	175	.653	.515
	Bekar	33	43712	.56810			
Özgecilik	Evli	144	38861	.62831	175	.708	.480
	Bekar	33	38000	.63640			
Vicdanlılık	Evli	144	45701	.45154	175	.612	.541
	Bekar	33	45152	.52209			
Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	Evli	144	43586	.40064	175	1619	.113
	Bekar	33	41894	.56906			
Psikolojik Sağlamlık	Evli	144	37975	.83139	175	1626	.106
	Bekar	33	35253	101390			

* $p<0.05$

Tablo 6 incelendiğinde, medeni hal değişkenine göre; Örgütsel Bağlılık ($t(175)=3.270$) ve Özerklik ve Değerlilik ($t(175)=2.125$) alt boyutlarında evli katılımcılar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Dönüşümcü Liderlik, Serbest Bırakıcı Liderlik, Sürdürümcü Liderlik, Saygı ve Yardımlaşma, Uyum ve İtaat, Katılımda Gönüllülük, Özgecilik, Vicdanlılık, Örgütsel Vatandaşlık (Toplam) ve Psikolojik Sağlamlık alt boyutlarında ise medeni hal değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 7.

Yaş, Mesleki Hizmet Yılı, Kişisel Gelir ve Aile Geliri Değişkenleri ile Ölçeklerin Boyutları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	Yaş	Mesleki	Aylık	Aylık Ortalama
Dönüşümcü Liderlik	r	-0,091	-.172*	-0,089
	p	0,23	0,023	0,24
	n	176	176	175
	r	0,131	.164*	0,116
	p	0,082	0,03	0,127
				0,028
				0,718

Serbest Bırakıcı	n	176	176	175	172
	r	0,044	0,094	0,084	0,021
Sürdürümcü Liderlik	p	0,558	0,217	0,269	0,784
	n	176	176	175	172
	r	-0,023	-0,002	-0,056	-0,04
Örgütsel Bağlılık	p	0,765	0,976	0,463	0,599
	n	176	176	175	172
	r	0,141	0,133	0,108	0,086
Saygı ve Yardımlaşma	p	0,062	0,078	0,154	0,26
	n	176	176	175	172
	r	0,011	-0,039	0,036	0,071
Özerklik ve Değerlilik	p	0,888	0,603	0,633	0,351
	n	176	176	175	172
	r	-0,024	-0,069	-0,064	-0,058
Uyum ve İtaat	p	0,749	0,36	0,397	0,447
	n	176	176	175	172
	r	0,018	-0,009	0,078	-0,059
Katılımda Gönüllülük	p	0,814	0,909	0,307	0,439
	n	176	176	175	172
	r	-0,006	-0,063	0,05	-0,034
Özgeçilicilik	p	0,935	0,403	0,511	0,661
	n	176	176	175	172
	r	0,139	0,079	0,104	0,028
Vicdanlılık	p	0,065	0,296	0,171	0,711
	n	176	176	175	172
	r	0,039	-0,004	0,051	0,006
Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	p	0,606	0,954	0,501	0,939
	n	176	176	175	172
	r	-0,009	-0,086	0,025	-0,064
Psikolojik Sağlık	p	0,907	0,259	0,74	0,408
	n	176	176	175	172

*p<0.05

Tablo 7 incelendiğinde mesleki hizmet süresi değişkeni ile dönüşümcü liderlik alt boyutu arasında negatif yönde ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.172$; $p<0.05$). Mesleki hizmet süresi değişkeni ile serbest bırakıcı liderlik alt boyutu arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.164$; $p<0.05$). Mesleki hizmet süresi değişkeni ile sürdürümcü liderlik, örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik ve değerlilik, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük, özgeçilicilik, vicdanlılık, örgütsel vatandaşlık (toplama) ve psikolojik sağlık boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Yaş değişkeni ile dönüşümcü liderlik, serbest bırakıcı liderlik, sürdürümcü liderlik, örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik ve değerlilik, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük, özgeçilicilik, vicdanlılık, örgütsel vatandaşlık (toplama) ve psikolojik sağlık boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p<0.05$). Aylık ortalama kişisel gelir düzeyi değişkeni ile dönüşümcü liderlik, serbest bırakıcı liderlik, sürdürümcü liderlik, örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik ve değerlilik, uyum ve itaat,

katılımda gönüllülük, özgecilik, vicdanlılık, örgütsel vatandaşlık (toplam) ve psikolojik sağlamlık boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p<0.05$). Aylık ortalama aile gelir düzeyi (kişisel gelir dahil) değişkeni ile dönüşümcü liderlik, serbest bırakıcı liderlik, sürdürümcü liderlik, örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik ve değerlilik, uyum ve itaat, katılımında gönüllülük, özgecilik, vicdanlılık, örgütsel vatandaşlık (toplam) ve psikolojik sağlamlık boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p<0.05$).

Tablo 8.

Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Ölçeği Boyutları ile Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Boyutlar		Psikolojik Sağlamlık
Örgütsel Bağlılık	r	.203*
	p	0,007
	n	177
Saygı ve Yardımlaşma	r	0,109
	p	0,15
	n	177
Özerklik ve Değerlilik	r	.180*
	p	0,016
	n	177
Uyum ve İtaat	r	.349*
	p	0
	n	177
Katılımda Gönüllülük	r	.306*
	p	0
	n	177
Özgecilik	r	.290*
	p	0
	n	177
Vicdanlılık	r	.265*
	p	0
	n	177
Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	r	.313*
	p	0
	n	177

* $p<0.05$

Tablo 8 incelendiğinde, psikolojik sağlamlık ile örgütsel bağlılık ($r=0.203$ (düşük düzeyde)), özerklik ve değerlilik ($r=0.180$ (düşük düzeyde)), uyum ve itaat ($r=0.349$ (orta düzeyde)), katılımında gönüllülük ($r=0.306$ (orta düzeyde)), özgecilik ($r=0.290$ (düşük düzeyde)), vicdanlılık ($r=0.265$ (düşük düzeyde)) ve örgütsel vatandaşlık (toplam) ($r=0.313$ (orta düzeyde)) boyutlarında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüştür. Ancak psikolojik sağlamlık ile saygı ve yardımlaşma alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 9.

Liderlik Ölçeği Alt Boyutları ile Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Ölçeği Boyutları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Boyutlar		Dönüşümcü	Serbest	Sürdürümcü
Örgütsel Bağlılık	r	.502*	-.248*	-.198*
	p	0	0,001	0,008
	n	177	177	177
Saygı ve Yardımlaşma	r	.278*	-0,134	-0,044
	p	0	0,074	0,563
	n	177	177	177
Özerklik ve Değerlilik	r	.685*	-.422*	-.255*
	p	0	0	0,001
	n	177	177	177
Uyum ve İtaat	r	.277*	-0,107	-0,051
	p	0	0,158	0,498
	n	177	177	177
Katılımda Gönüllülük	r	.296*	-0,105	0,001
	p	0	0,164	0,991
	n	177	177	177
Özgecilik	r	.298*	-.195*	-.197*
	p	0	0,009	0,009
	n	177	177	177
Vicdanlılık	r	0,128	-0,021	-0,011
	p	0,089	0,782	0,883
	n	177	177	177
Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)	r	.530*	-.278*	-.169*
	p	0	0	0,025
	n	177	177	177

*p<0.05

Tablo 9 incelendiğinde, dönüşümcü liderlik alt boyutu ile örgütsel bağlılık ($r=0.502$ (orta düzeyde)), saygı ve yardımlaşma ($r=0.278$ (düşük düzeyde)), özerklik ve değerlilik ($r=0.685$ (orta düzeyde)), uyum ve itaat ($r=0.277$ (düşük düzeyde)), katılımı gönüllülük ($r=0.296$ (düşük düzeyde)), özgecilik ($r=0.298$ (düşük düzeyde)) ve örgütsel vatandaşlık (toplam) ($r=0.530$ (orta düzeyde)) boyutları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Ancak dönüşümcü liderlik alt boyutu ile vicdanlılık alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Serbest bırakıcı liderlik alt boyutu ile örgütsel bağlılık ($r=-0.248$ (düşük düzeyde)), özerklik ve değerlilik ($r=-0.422$ (orta düzeyde)), özgecilik ($r=-0.195$ (düşük düzeyde)) ve örgütsel vatandaşlık (toplam) ($r=-0.278$ (düşük düzeyde)) alt boyutları arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Ancak serbest bırakıcı liderlik alt boyutu ile saygı ve yardımlaşma, uyum ve itaat, katılımı gönüllülük ve vicdanlılık alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Sürdürümcü liderlik alt boyutu ile örgütsel bağlılık ($r=-0.198$ (düşük düzeyde)), özerklik ve değerlilik ($r=-0.255$ (düşük düzeyde)), özgecilik ($r=-0.197$ (düşük düzeyde)) ve örgütsel vatandaşlık (toplam) ($r=-0.169$ (düşük düzeyde))

alt boyutları arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Ancak sürdürücü liderlik alt boyutu ile saygı ve yardımlaşma, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük ve vicdanlılık alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 10.

Liderlik Ölçeği Alt Boyutları ile Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Boyutlar		Dönüşümcü	Serbest	Sürdürücü
Psikolojik Sağlamlık	r	,130	-,120	-,223*
	p	,084	,111	,003
	n	177	177	177

* $p<0.05$

Tablo 10 incelendiğinde, sürdürücü liderlik alt boyutu ile psikolojik sağlamlık arasında negatif yönde ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=-0.223$; $p<0.05$). Ancak dönüşümcü liderlik alt boyutu ile psikolojik sağlamlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Ayrıca serbest bırakıcı liderlik alt boyutu ile psikolojik sağlamlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 11.

Liderlik Stilllerinin Psikolojik Sağlamlık Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Açıklayıcı Değişkenler	B	Std. Hat	Beta (β)	t	p	ikili r	Kısımlı r	Tolerans	VIF
Sabit	3.951*	.493	-	8.020	.000	-	-	-	-
Dönüşümcü Liderlik	.115	.087	.118	1.317	.190	.130	.100	.675	1.481
Serbest Bırakıcı Liderlik	.134	.106	.150	1.259	.210	-,120	.095	.382	2.615
Sürdürücü Liderlik	-,320*	.116	-,289	2,768	.006	-,223	-,206	.497	2.010

Açıklanan Değişken: Psikolojik Sağlamlık

$F(3-173)= 3.792$; $p=0.011<0.05$; $R=0.248$; $R^2=0.062$

* $p<0.05$

Tablo 11'e göre, katılımcıların "Psikolojik Sağlamlık" üzerinde etkisi olduğu düşünülen, "Dönüşümcü Liderlik", "Serbest Bırakıcı Liderlik" ve "Sürdürücü Liderlik" alt boyutlarının "Psikolojik Sağlamlık" ne şekilde yordadığının ortaya koyulması amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda; "Dönüşümcü Liderlik", "Serbest Bırakıcı Liderlik" ve "Sürdürücü Liderlik" değişkenleri birlikte "Psikolojik Sağlamlık" ile anlamlı bir ilişki ($R=0.248$; $R^2=0.062$) sergilemişlerdir ($F(3-173)= 3.792$; $p=0.011<0.05$). "Dönüşümcü Liderlik", "Serbest Bırakıcı Liderlik" ve "Sürdürücü Liderlik" değişkenleri birlikte "Psikolojik

Sağlamlık” puan ortalamalarındaki değişimin yaklaşık %7’sini açıklamaktadır. Yordayıcı değişkenlerin regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında; yordayıcı değişkenlerde sadece “Sürdürümcü Liderlik” ($t=-2.768$; $p<0,05$) değişkeninin “Psikolojik Sağlamlık” üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmekte iken “Dönüşümcü Liderlik” ($t=1.317$; $p>0,05$) ve “Serbest Bırakıcı Liderlik” ($t=1.259$; $p>0,05$) alt boyutlarının ise “Psikolojik Sağlamlık” üzerinde anlamlı yordayıcı olmadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 12.

Liderlik Stilllerinin Örgütsel Vatandaşlık Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Açıklayıcı Değişkenler	B	Std. Hata	Beta (β)	t	p	İkili r	Kısmi r	Toleranc e	VIF
Sabit	3.283*	.218	-	15.080	.000	-	-	-	-
Dönüşümcü Liderlik	.268*	.038	.547	6.975	.000	.530	.468	.675	1.481
Serbest Bırakıcı Liderlik	.018	.047	.039	.375	.708	-.278	.029	.382	2.615
Sürdürümcü Liderlik	-.007	.051	-.013	-.147	.884	-.169	-.011	.497	2.010
Açıklanan Değişken: Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)									
F(3-173)=22.553; p=0.000<0.05; R=0.530; R ² =0.281									

Tablo 12’e göre, katılımcıların “Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)” üzerinde etkisi olduğu düşünülen, “Dönüşümcü Liderlik”, “Serbest Bırakıcı Liderlik” ve “Sürdürümcü Liderlik” alt boyutlarının “Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)” ne şekilde yordadığının ortaya koyulması amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda; “Dönüşümcü Liderlik”, “Serbest Bırakıcı Liderlik” ve “Sürdürümcü Liderlik” değişkenleri birlikte “Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)” ile anlamlı bir ilişki ($R=0.530$; $R^2=0.281$) sergilemişlerdir ($F(3-173)=22.553$; $p=0.000<0.05$). “Dönüşümcü Liderlik”, “Serbest Bırakıcı Liderlik” ve “Sürdürümcü Liderlik” değişkenleri birlikte “Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)” puan ortalamalarındaki değişimin yaklaşık %28’ini açıklamaktadır. Yordayıcı değişkenlerin regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında; yordayıcı değişkenlerde sadece “Dönüşümcü Liderlik” ($t=6.975$; $p<0.05$) değişkeninin “Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)” üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmekte iken “Serbest Bırakıcı Liderlik” ($t=0.375$; $p>0.05$) ve “Sürdürümcü Liderlik” ($t=-0.147$; $p>0.05$) alt boyutlarının ise “Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)” üzerinde anlamlı yordayıcı olmadıkları tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma, araştırma grubu Erzurum ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okul müdürlerinin liderlik stillerinin beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışları ve psikolojik sağlamlıkları üzerindeki etkilerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın temel amacıyla uyumlu olarak anket formu

oluşturulmuş ve bu anket formunun çalışma grubuna uygulanması sonucunda ulaşılan veriler farklı istatistiksel analizler uygulanarak bulgulara dönüştürülmüştür. Bu çerçevede, bulgular esas alınarak elde edilen sonuçlar ilgili literatür doğrultusunda tartışılarak çalışma detaylandırılmıştır.

Araştırma bulguları cinsiyet değişkeni bağlamında değerlendirildiğinde dönüşümcü liderlik, serbest bırakıcı liderlik, sürdürümcü liderlik, örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik ve değerlilik, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük, özgecilik, vicdanlılık, örgütsel vatandaşlık (toplam) ve psikolojik sağlamlık boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (bkz. Tablo 5). Alan yazın incelemesinde mevcut çalışmayı destekleyen ve çalışma bulgularını desteklemeyen çalışmalar olduğu görülmektedir. (Altok, 2019; Kars, 2017; Bektaş vd., 2014) çalışmalarının bulguları mevcut çalışmanın bulguları ile örtüşmektedir. Benzer şekilde Demir (2022) çalışmasında cinsiyet değişkenine göre katılımcıların örgütsel bağlılıklarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Deha Kılınç (2013) çalışmasında mevcut çalışmayı destekleyici şekilde katılımcıların cinsiyet değişkenine göre liderlik stillerinde anlamlı farklılaşma olmadığını bildirmiştir. Bahadır, 2009; Açıkgöz, 2016 ise çalışmalarında mevcut çalışmadan farklı olarak cinsiyet değişkeni ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı farklılaşma olduğunu bildirmektedirler. Erkek katılımcıların kadınlara göre psikolojik sağlamlık düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışmalardaki farklılığın katılımcıların yetiştirme tarzları, bireysel özellikleri gibi faktörlerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları medeni hal değişkeni bağlamında değerlendirildiğinde örgütsel bağlılık ve özerklik-değerlilik alt boyutlarında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Dönüşümcü liderlik, serbest bırakıcı liderlik, sürdürümcü liderlik, saygı ve yardımlaşma, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük, özgecilik, vicdanlılık, örgütsel vatandaşlık (toplam) ve psikolojik sağlamlık alt boyutlarında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (bkz. Tablo 6). Benzer şekilde Çınar ve Bozgeyikli (2015) çalışmanın bulguları da medeni durum değişkenine göre liderlik stilleri arasında anlamlı farklılaşma olmadığı yönünde olup, bulgular mevcut çalışma ile örtüşmektedir. Demir (2022) çalışmasında ise medeni hal değişkenine göre katılımcıların örgütsel bağlılıklarında anlamlı bir farklılaşma olduğunu bildirmektedir. Elde edilen sonuçların farklılığının katılımcıların kişisel farklılıklarından ve bölgesel özelliklerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları mesleki hizmet süresi değişkeni bağlamında değerlendirildiğinde mesleki hizmet süresi değişkeni ile dönüşümcü liderlik alt boyutu arasında negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Diğer bir ifadeyle katılımcıların mesleki hizmet süreleri artıkça dönüşümcü liderlik algıları azalmaktadır. Mesleki hizmet süresi değişkeni ile serbest bırakıcı liderlik alt boyutu arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Diğer bir ifadeyle katılımcıların mesleki hizmet süreleri artıkça serbest bırakıcı liderlik algıları da

artmaktadır. Ancak mesleki hizmet süresi değişkeni ile sürdürümcü liderlik, örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik ve değerlilik, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük, özgecilik, vicdanlılık, örgütsel vatandaşlık (toplam) ve psikolojik sağlık boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (bkz. Tablo 7). Deha Kılınç (2013) tarafından yürütülen çalışmanın bulgularının mevcut çalışmayı desteklediği görülmektedir. Demir (2022) ise çalışmasında benzer şekilde mesleki hizmet süresi değişkenine göre katılımcıların liderlik stillerine ve örgütsel bağlılıklarına ilişkin anlamlı bir farklılaşma olduğunu bildirmektedir.

Araştırma bulguları yaş değişkeni bağlamında değerlendirildiğinde yaş değişkeni ile dönüşümcü liderlik, serbest bırakıcı liderlik, sürdürümcü liderlik, örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik ve değerlilik, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük, özgecilik, vicdanlılık, örgütsel vatandaşlık (toplam) ve psikolojik sağlık boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (bkz. Tablo 7). Demir (2022) çalışmasında yaş değişkenine göre katılımcıların liderlik stillerine ilişkin anlamlı bir farklılaşma olduğunu, örgütsel bağlılığa ilişkin anlamlı farklılık olmadığını bildirmektedir. Çalışmanın bulgularının mevcut çalışmayı kısmen desteklediği görülmektedir. Ünlü vd., (2022)'de yaptıkları araştırmada sporcuların yaş'ları ile örgütsel bağlılıkları arasında anlamlı farklılıklar tespit etmişlerdir. Çalışmada sporcuların yaş düzeyi arttıkça örgütsel bağlılık düzeylerinin artması araştırmamızın sonuçları ile örtüşmemektedir. Araştırmada, örneklem gruplarının ve çalıştıkları (bağlı oldukları) kurumların farklılaşması söz konusu bu sonucu ortaya çıkardığı söylenebilir. Kılınç (2013) ise çalışmasında yaş değişkenine göre liderlik stilleri arasında anlamlı farklılık olduğunu bildirmektedir. Bu çalışmanın bulguları mevcut çalışmayı desteklememektedir. Bunun nedeni çalışmanın yapıldığı zamana, katılımcıların kişisel özelliklerine dayandırılabilir.

Araştırma bulguları aylık ortalama kişisel gelir düzeyi değişkeni bağlamında değerlendirildiğinde aylık ortalama kişisel gelir düzeyi değişkeni ile dönüşümcü liderlik, serbest bırakıcı liderlik, sürdürümcü liderlik, örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik ve değerlilik, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük, özgecilik, vicdanlılık, örgütsel vatandaşlık (toplam) ve psikolojik sağlık boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (bkz. Tablo 7).

Araştırma bulguları aylık ortalama aile gelir düzeyi değişkeni bağlamında aylık ortalama aile gelir düzeyi (kişisel gelir dahil) değişkeni ile dönüşümcü liderlik, serbest bırakıcı liderlik, sürdürümcü liderlik, örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik ve değerlilik, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük, özgecilik, vicdanlılık, örgütsel vatandaşlık (toplam) ve psikolojik sağlık boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (bkz. Tablo 7). Alan yazında mevcut çalışmayı destekleyen ve desteklemeyen çalışmalara ulaşılmıştır. Atik, 2013; Açıkgöz, 2016; Gündüz-Algünerhan, 2017 çalışmalarının bulguları mevcut çalışma ile örtüşmektedir. Bacikova-Sleskova ve arkadaşları (2015) tarafından yürütülen çalışmanın bulguları

ise mevcut çalışmayı desteklememektedir. Farklılığın çalışmaların yürütüldüğü bölge, örneklem grubu ve zaman değişkenlerinden kaynaklandığı ileri sürülebilir.

Araştırma bulgularına göre psikolojik sağlamlık ile örgütsel bağlılık, özerklik ve değerlilik, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük, özgecilik, vicdanlılık ve örgütsel vatandaşlık (toplam) boyutlarında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle katılımcıların örgütsel bağlılıkları artıkça psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır. Katılımcıların özerklik ve değerlilik algıları artıkça psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır. Katılımcıların uyum ve itaat algıları artıkça psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır. Katılımcıların katılımda gönüllülük algıları artıkça psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır. Katılımcıların özgecilik algıları artıkça psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır. Katılımcıların vicdanlılık algıları artıkça psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır. Katılımcıların örgütsel vatandaşlık (toplam) algıları artıkça psikolojik sağlamlıkları da artmaktadır. Ancak psikolojik sağlamlık ile saygı ve yardımlaşma alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (bkz. Tablo 8).

Araştırma bulgularına göre dönüşümcü liderlik alt boyutu ile örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik ve değerlilik, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük, özgecilik ve örgütsel vatandaşlık (toplam) boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle katılımcıların dönüşümcü liderlik algıları artıkça örgütsel bağlılıkları da artmaktadır. Katılımcıların dönüşümcü liderlik algıları artıkça özerklik ve değerlilik düzeyleri de artmaktadır. Katılımcıların dönüşümcü liderlik algıları artıkça uyum ve itaat düzeyleri de artmaktadır. Katılımcıların dönüşümcü liderlik algıları artıkça katılımda gönüllülük düzeyleri de artmaktadır. Katılımcıların dönüşümcü liderlik algıları artıkça özgecilik düzeyleri de artmaktadır. Katılımcıların dönüşümcü liderlik algıları artıkça vicdanlılık düzeyleri de artmaktadır. Katılımcıların dönüşümcü liderlik algıları artıkça örgütsel vatandaşlık (toplam) düzeyleri de artmaktadır. Ancak dönüşümcü liderlik alt boyutu ile vicdanlılık alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (bkz. Tablo 9). Alan yazın incelendiğinde (Kul, 2010) tarafından yürütülen çalışmaların mevcut çalışma ile örtüşen bulgularının olduğu görülmektedir. Solakumur vd., (2023)'de yaptıkları çalışmada, dönüşümcü liderlik davranışları içinde yer alan açıklayıcı ve ödüllendirici lider antrenör davranışlarının, sporcuların uyumlu davranmasına, kendilerini değerli hissetmelerine ve duygu düzenleme süreçlerine katkı sağladığını ortaya koymuşlardır.

Araştırma bulgularına göre serbest bırakıcı liderlik alt boyutu ile örgütsel bağlılık, özerklik ve değerlilik, özgecilik ve örgütsel vatandaşlık (toplam) alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle katılımcıların serbest bırakıcı liderlik algıları artıkça örgütsel bağlılıkları düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların serbest bırakıcı liderlik algıları artıkça özerklik ve değerlilik düzeyi azalmaktadır. Katılımcıların serbest bırakıcı liderlik algıları artıkça uyum ve itaat düzeyi azalmaktadır. Katılımcıların serbest bırakıcı liderlik algıları artıkça katılımda gönüllülük düzeyi azalmaktadır. Katılımcıların serbest bırakıcı

liderlik algıları artıkça özgecilik düzeyi azalmaktadır. Katılımcıların serbest bırakıcı liderlik algıları artıkça vicdanlılık düzeyi azalmaktadır. Katılımcıların serbest bırakıcı liderlik algıları artıkça örgütsel vatandaşlık (toplam) düzeyi azalmaktadır. Ancak serbest bırakıcı liderlik alt boyutu ile saygı ve yardımlaşma, uyum ve itaat, katılımımda gönüllülük ve vicdanlılık alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (bkz. Tablo 9).

Araştırma bulgularına göre sürdürücü liderlik alt boyutu ile örgütsel bağlılık, özerklik ve değerlilik, özgecilik ve örgütsel vatandaşlık (toplam) alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle katılımcıların sürdürücü liderlik algıları artıkça örgütsel bağlılık düzeyi azalmaktadır. Katılımcıların sürdürücü liderlik algıları artıkça özerklik ve değerlilik düzeyi azalmaktadır. Katılımcıların sürdürücü liderlik algıları artıkça özgecilik düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların sürdürücü liderlik algıları artıkça örgütsel vatandaşlık (toplam) düzeyi azalmaktadır. Ancak sürdürücü liderlik alt boyutu ile saygı ve yardımlaşma, uyum ve itaat, katılımımda gönüllülük ve vicdanlılık alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (bkz. Tablo 9).

Araştırma bulgularına göre, psikolojik sağlık değişkeni ile örgütsel bağlılık, özerklik ve değerlilik, uyum ve itaat, katılımımda gönüllülük, özgecilik, vicdanlılık ve örgütsel vatandaşlık (toplam) alt boyutlarında istatistiksel olarak pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle katılımcıların psikolojik sağlık değişkeni artıkça örgütsel bağlılık düzeyi de artacaktır. Katılımcıların psikolojik sağlık değişkeni artıkça özerklik ve değerlilik düzeyi de artacaktır. Katılımcıların psikolojik sağlık değişkeni artıkça uyum ve itaat düzeyi de artacaktır. Katılımcıların psikolojik sağlık değişkeni artıkça katılımımda gönüllülük düzeyi de artacaktır. Katılımcıların psikolojik sağlık değişkeni artıkça özgecilik düzeyi de artacaktır. Katılımcıların psikolojik sağlık değişkeni artıkça vicdanlılık düzeyi de artacaktır. Katılımcıların psikolojik sağlık değişkeni artıkça örgütsel vatandaşlık(toplam) düzeyi de artacaktır. Psikolojik sağlık değişkeni ile saygı ve yardımlaşma alt boyutunda anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilememiştir (bkz. Tablo 10).

Katılımcıların “Psikolojik Sağlık” üzerinde etkisi olduğu düşünülen, “Dönüşümcü Liderlik”, “Serbest Bırakıcı Liderlik” ve “Sürdürücü Liderlik” alt boyutlarının “Psikolojik Sağlık” ne şekilde yordadığının ortaya koyulması amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda; “Dönüşümcü Liderlik”, “Serbest Bırakıcı Liderlik” ve “Sürdürücü Liderlik” değişkenleri birlikte “Psikolojik Sağlık” ile anlamlı bir ilişki sergilemişlerdir. Yordayıcı değişkenlerin regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında; yordayıcı değişkenlerde sadece “Sürdürücü Liderlik” değişkeninin “Psikolojik Sağlık” üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmekte iken “Dönüşümcü Liderlik” ve “Serbest Bırakıcı Liderlik” alt boyutlarının ise “Psikolojik Sağlık” üzerinde anlamlı yordayıcı olmadıkları tespit edilmiştir (bkz. Tablo 11).

Katılımcıların “Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)” üzerinde etkisi olduğu düşünülen, “Dönüşümcü Liderlik”, “Serbest Bırakıcı Liderlik” ve “Sürdürümcü Liderlik” alt boyutlarının “Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)” ne şekilde yordadığının ortaya koyulması amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda; “Dönüşümcü Liderlik”, “Serbest Bırakıcı Liderlik” ve “Sürdürümcü Liderlik” değişkenleri birlikte “Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)” ile anlamlı bir ilişki sergilemişlerdir. Yordayıcı değişkenlerin regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında; yordayıcı değişkenlerde sadece “Dönüşümcü Liderlik” değişkeninin “Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)” üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmekte iken “Serbest Bırakıcı Liderlik” ve “Sürdürümcü Liderlik” alt boyutlarının ise “Örgütsel Vatandaşlık (Toplam)” üzerinde anlamlı yordayıcı olmadıkları tespit edilmiştir (bkz. Tablo 12).

Örgütsel vatandaşlık davranışı da okul performansı ve başarısında önemli bir rol oynar (DiPaola & Tschannen-Moran, 2001, s. 25; DiPaola & Hoy, 2005, s. 37). Örgütsel vatandaşlık davranışının olduğu okullarda öğretmenler; Öğrencilere daha faydalı olabilmek, okulun amaçlarına daha verimli ve hızlı ulaşabilmek için kişisel ve mesleki olarak kendilerini sürekli geliştirirler (DiPaola, & Hoy, 2005, s. 38), derslerin etkili olmasını ve öğrencinin derse hâkim olmasını sağlarlar. Okuldaki dersler, programlar ve sosyal etkinlikler daha etkili ve kalitelidir, üretken olma eğilimindedirler ve bu konuda düşünce ve fikirlerini sunarlar (Allison, Voss, & Dryer, 2001, s. 287), görev tanımlarında resmi olarak yazılı olmamasına rağmen gönüllü olarak meslektaşlarına destek verirler, okul yönetimine yardım ederler, teneffüslerde ve okul saatleri dışında öğrencilere özel vakit ayırırlar (Nguni, Slegers & Denessen, 2006, s. 171), karşılaştıkları zorluklara rağmen yılmadan devam eder, okula ve iş ortamına olumsuz yansiyacak tutum ve davranışlardan kaçınır; dedikodu yapmazlar, yıkıcı, yıpratıcı, kırıcı söz, eylem ve davranışlardan uzak dururlar (Burns & Carpenter, 2008, s. 51). Kendilerinden beklenenin ötesine geçip, takım olma ruhuyla hareket ederek okullarına gönüllülük, özveri ve fedakârlık yoluyla katkıda bulunurlar (Bogler, & Somech, 2005, s. 424). Eğitim örgütlerinde sergilenen bu tür örgütsel vatandaşlık davranışları, öğrencilerin bireysel, akademik ve sosyal gelişimlerini desteklemekte, etkili ve işleyen bir eğitim ortamı yaratmaktadır. Böylelikle; başarılı ve mutlu öğrenciler yetiştirmeye yönelik gerekli ortam sağlanmış olur (Di Paola, & Tschannen-Moran, 2001, s. 441; DiPaola, & Hoy, 2005, s. 42; Bogler, & Somech, 2005, s. 430).

Öneriler

Araştırma sonuçları bağlamında dönüşümcü liderlik davranışında artış olduğunda örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik ve değerlilik algıları, uyum ve itaat, katılımı gönüllülük, özgecilik, vicdanlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışlarında artış olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda okul yöneticilerinin dönüşümcü liderlik davranışlarının artırılmasına yönelik faaliyetlerin planlaması gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Bu çalışmada okul müdürlerinin sergiledikleri liderlik stilleri sonucunda öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişki incelenerek performanslarına etkisi araştırılmıştır. Bir başka çalışmada okul yöneticilerinin liderlik stillerinin, öğretmenlerin örgütsel bağlılığı, motivasyonu, mutluluk, öz yeterlik, tutum, kişilik vb. değişkenlerle ilişkisi üzerinde araştırma yapılabilir.

Araştırma sonuçları bağlamında okul yöneticilerinin serbest bırakıcı liderlik ve sürdürücü liderlik davranışlarında artış olması örgütsel bağlılık, saygı ve yardımlaşma, özerklik ve değerlilik algıları, uyum ve itaat, katılımda gönüllülük, özgecilik, vicdanlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışlarında azalmaya neden olacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca sürdürücü liderlik davranışının sergilenmesi psikolojik sağlamlığı da olumsuz yönde etkilemektedir. Bu doğrultuda okul yöneticilerinin serbest bırakıcı liderlik ve sürdürücü liderlik davranışlarını azaltmaları gerektiği düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen bilgilere göre, örgütlerin yapısal konumu, vatandaşlık davranışlarının alt boyutları ve özellikleri, yeni gelişmeler ve güncel bilgiler ışığında geleceğe yönelik yeniden uyarlanarak Türkiye'nin farklı bölgelerinde geniş kitlelere değişik şekillerde uygulanabilir.

Lisans ve lisansüstü çalışmalarda, eğitim örgütlerinde sergilenen vatandaşlık davranışının oluşturulması ile etkili ve işlevsel bir eğitim-öğretim ortamının sağlanmasına yönelik araştırma çalışmalarına ağırlık verilebilir. İlgili yurt içi ve yurt dışı yayınları takip edilerek, çağdaş ve yeni modeller geliştirilip milli eğitim sistemimizin gelişimine katkıda bulunulabilir. Nitel yöntemleri kullanarak örgütsel vatandaşlık davranışı tanımlanabilir. Bunun için derinlemesine bir analiz tekniği olan vaka çalışmaları yapılabilir. Öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık düzeylerine ilişkin algıları analiz edilmeli, sorun alanları belirlenmeli, bunların giderilmesi ve örgütsel vatandaşlık algılarının yükseltilmesi için gerekli araştırmalar yapılmalıdır. Liderler, öğretmenler ve öğrenciler arasında liderlik ve örgütsel vatandaşlık davranışı ile okul kültürü, okul başarı oranları, moral ve memnuniyet gibi değişkenleri karşılaştıran araştırmalar yapılabilir.

Okulda güçlü bir örgütsel vatandaşlık davranışı tasarlandığı; Tüm personelin düşünce ve önerilerinin dikkate alındığı, alınan kararlarda söz sahibi olduğu, yeniliğe, gelişime ve değişime açık bir politikanın izlendiği bir okul ortamı oluşturulabilir. Okullarda örgütsel vatandaşlığı destekleyen, öğretmenlerin mesleklerindeki gelişmeleri ve yenilikleri uygun zaman dilimi ve mekânlarda takip etmelerini sağlayan yayınlar olmalıdır. Okulda olumlu örgüt kültürünü ve örgütsel vatandaşlık davranışını artıran sosyal ve kültürel etkinliklere ağırlık verilmelidir. Öğretmenlerin sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle işbirliği desteklenmelidir.

Örgütsel vatandaşlığın okulda yöneticiler tarafından eğitimsel verimlilik ve etkililik, öğretmenlerin iş doyumunu ve yüksek performansları açısından önemli bir

ifade şekli olduğu söylenmeli ve müdürlere bu konularda uzmanlık kazandırılmalıdır. Okul liderleri, okul içinde ve dışında yaptıkları çalışmaları örgütün vatandaşlık davranışı ile okul ve öğretmenler için yaptıkları faaliyetlerle anlatabilmelidir. Çünkü öğretmenlerin, okulda olumlu örgüt iklimi oluşturmaktan ve örgütsel vatandaşlık davranışlarını yerleştirecek en temel kişiler okul müdürleridir; Bu durum, öğretmenlerin işlerine olan bağlılıklarını, yetenek ve becerilerini en üst düzeyde kullanmaya istekli olmalarını ve eğitimci olarak potansiyellerini olabildiğince hizmete adanma yeteneklerini doğrudan etkiler. Müdürler, güçlü örgütsel vatandaşlığa sahip okullarda öğretmen başarısı, iş doyumu ve örgütsel bağlılık hakkında öğretmenlerle bilgi paylaşmalıdır. Benzer şekilde, öğretmenler de okullarında başarılı öğretmenlerle aynı nitelikleri benimsemeye teşvik edilmelidir. Okul müdürleri, okul SWOT analizi gibi teknikleri kullanarak öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık algılarını periyodik olarak belirlemeli ve sonuçlara göre uygun önlemleri almalıdır.

Bu araştırma, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Erzurum ilinde bulunan devlet okullarında görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenleri üzerinde yapılmıştır. Farklı branşlarda görev yapan öğretmenlerle de bu tarz çalışmaların yapılması ve yapılan çalışmaların karşılaştırılması sonucunda alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırma nicel olup Erzurum ili ile sınırlı olduğundan Türkiye genelini yansıtmamaktadır. Bu çalışma farklı illerde ve/veya nitel-karma desenlerde yapılarak daha kapsamlı sonuçlara varılabilir.

Etik ile İlgili Hususlar

Bu araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için, Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurul Başkanlığı'ndan 11.11.2021 tarih ve 169 sayılı karar ve 07.06.2022 tarih ve E.51230166 Sayılı Erzurum Valiliği onay yazısı ile gerekli izin ve onamlar alınmış olup, gönüllü katılımcılara araştırmanın içeriği hakkında detaylı bilgiler de verilmiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Açıkgöz, M. (2016). *Çukurova üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ile mizah tarzları ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 443054) [Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi-Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Allison, B. J., Voss, R. S., & Dryer, S. (2001). Student classroom and career success: The role of organizational citizenship behavior. *Journal of Education for Business*, May-June, 282-288.
- Altok, S. (2019). *Mesleki ve teknik anadolu lisesi öğretmenlerinin işle bütünleşme ve yöneticilerin liderlik davranışlarına yönelik görüşleri* (Tez No. 572220) [Yüksek

- lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Atik, O. (2013). *Takım liderliğinin mesleki kültür yönünden incelenmesi: Gemi kaptanları üzerine bir araştırma* (Tez No. 348852) [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Aydın, M. (2010). *Eğitim yönetimi* (9. Baskı). Hatipoğlu yayıncılık.
- Bacikova-Sleskova, M., Benka, J., & Orosova, O. (2015). Parental employment status and adolescents' health: the role of financial situation, parent-adolescent relationship and adolescents' resilience. *Psychology & health*, 30(4), 400-422.
- Bahadır, E. (2009). *Sağlıkla İlgili Fakültelerde Eğitime Başlayan Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri* (Tez No. 236965) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Başaran, İ. E., & Çınkır, Ş. (2011), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (3. Baskı). Ekinoks yayınları.
- Bektaş, F., Çoğaltay, N., & Sökmen, Y. (2014). Öğretmen algılarına göre okul müdürlerinin liderlik stillerinin örgütsel bağlılık üzerindeki rolü. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(3), 122-130.
- Block, J. & Kremen, A.M. (1996). IQ and ego-resiliency: Conceptual and empirical connections and seperateness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(2), 349-361
- Bogler, R., & Somech, A. (2005). Organizational citizenship behavior in school. how does it relate to participation in decision making. *Journal of Educational Administration*. 43(5), 420-438. doi.org/ 10.1108/09578230510615215
- Burns, T., & Carpenter, J. (2008). Organizational citizenship and student achievement. *Journal of Cross Disciplinary Perspectives in Education*, 1(1), 51-58.
- Bursalıoğlu, Z. (2012). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Pegem Yayınevi.
- Çelik, M. (2007). *Örgüt Kültürü ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı* (Tez No. 205823) [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi- Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Çınar, A., & Bozgeyikli, H. (2015). Ortaöğretim kurumlarında paylaşılan liderlik algısı. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 46.
- Demir, R. (2022). *Okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişki* (Tez No. 740805) [Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi- Denizli]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

- DiPaola, M. F., & Hoy, W. K. (2005). Organizational citizenship of faculty and achievement of high school students. *The High School Journal*, 88(3), 35-44.
- DiPaola, M., & Tschannen-Moran, M. (2001). Organizational citizenship behavior in schools and its relationship to school climate. *Journal of School Leadership*, 11(5), 424-447.
- George, D., & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step: a simple guide and reference, 17.0 update*. 10th ed. Allyn & Bacon.
- Gönen, M. & Ceyhan, M. A. (2022). Analysis of self-perceptions of students of the faculty of sport sciences regarding leadership behaviors according to team sports and individual sports preferences, *International Journal of Eurasian Education and Culture (IJOEEC)*, 7(17), 1092-1103. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.585>
- Graen, G. B. & Uhl-Bien, M. (1995). Relationship-based approach to leadership: Development of leader-member exchange theory of leadership over 25 years: Applying a multi-level multi domain perspective. *Leadership Quarterly*, 6(2), 219-247.
- Gündüz Algünerhan, R. (2017). *12-14 yaşındaki ergenlerde algılanan ana baba tutumları benlik algısı ve psikolojik sağlamlık* (Tez No. 458551) [Yüksek lisans tezi, Nişantaşı Üniversitesi- İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Kars, M. (2017). *Okul müdürlerinin liderlik davranışları ile öğretmenlerin örgütsel güvenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 498175) [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi- Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Kılınç, T. D. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin okul müdürlerinin dönüştürücü ve etkileşimci liderlik stilleri ve kendi örgütsel bağlılıklarını algulamaları ile okul müdürlerinin sınıf öğretmenlerinin örgütsel bağlılıklarını algulamaları arasındaki ilişki: mersin ili tarsus ilçesi örneği* (Tez No. 327627) [Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi- Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Kul, M. (2010). *Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri ile Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yıldırma Yaşama Düzeyleri, Örgütsel Bağlılıkları ve İş Doyumu Arasındaki İlişki* (Tez No. 279538) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi- Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Nguni, S., Slegers, P., & Denessen, E. (2006). Transformational and transactional leadership effects on teachers' job satisfaction, organizational commitment, and organizational citizenship behavior in primary schools: The Tanzanian case. *School Effectiveness and School Improvement*, 17(2), 145-17.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P., & Jennifer Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15, 194-200.

- Solakumur, A., Dilek, A.N., Ünlü, Y., & Kul, M. (2023). The Effect of Coaches' Leadership Behaviors on Athletes' Emotion Regulation Strategies. *The Sports Journal*, 6 (24) ISSN: 1543-9518
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics: Pearson new international edition*. Pearson Higher Ed.
- Turnipseed, L. (2002). Are good soldiers good? exploring the link between organizational citizenship behavior and personal ethics. *Journal of Business Research*, 55 (1), 1-15. [https://doi.org/10.1016/S0148-2963\(01\)00217-X](https://doi.org/10.1016/S0148-2963(01)00217-X)
- Ünlü, Y., Solakumur, A., & Taş, Z. (2022). The Impact of Islam on the Organizational Commitment of Athletes. *Pakistan Journal of Medical & Health Sciences*, 16 (5), 877-881. [Doi: https://doi.org/10.53350/pjmhs22165877](https://doi.org/10.53350/pjmhs22165877)

Extended Abstract

This research was carried out to examine the relationship between school principals' leadership styles and physical education and sports teachers' organizational citizenship behaviors and resilience. In this context, in this quantitative study, the relational survey model, which is consistent with the main purpose of the study, was used. Questionnaire form was used as data collection tool and this form consists of four parts. In the first part of the questionnaire, there is the "Personal Information Form", the second part includes the "School Principals Leadership Styles Scale", the third part includes the "Organizational Citizenship Behavior Scale", and the fourth part includes the "Short Psychological Resilience Scale". The descriptive statistics of the raw data obtained through this form were first calculated by considering the data type. Then, the reliability of the dimensions of the scales related to the data obtained were investigated, and the difference and correlation tests were used in statistical evaluations. In this direction; No significant difference was found within the scope of gender variable. However, according to the marital status variable, there were significant differences in favor of the married participants in the sub-dimensions of organizational commitment and autonomy and worthiness. There are negative and low-level significant relationships between the variable of professional service time and the transformational leadership sub-dimension, and positive and low-level significant relationships between the liberating leadership sub-dimension. It was observed that there was a positive and moderately significant relationship between the organizational citizenship behaviors of the participants and their psychological resilience. It was found that there was a positive and moderately significant relationship between the transformational leadership perceptions of the participants and their organizational citizenship behaviors. It has been determined that there is a negative and low-level significant relationship between the participants' liberating leadership perceptions and their organizational citizenship behaviors. It was found that there was a negative and low-level significant relationship between the participants' perceptions of continuity leadership and their organizational citizenship behaviors. In addition, it was determined that there was a negative and low-level

significant relationship between the participants' perceptions of continuity leadership and their psychological resilience. Therefore, it can be concluded that organizational citizenship increases as transformational leadership behaviors increase, organizational citizenship decreases as liberating leadership behaviors increase, and organizational citizenship and psychological resilience decreases as sustainable leadership behaviors increase.

In The Context Of Research Findings:

It is believed that an increase in transformational leadership behavior will lead to an increase in organizational commitment, respect and cooperation, perceptions of autonomy and competence, adaptability and obedience, voluntary participation, altruism, conscientiousness, and organizational citizenship behavior. Accordingly, it is concluded that activities should be planned to increase the transformational leadership behavior of school administrators.

It is understood that an increase in laissez-faire leadership and transactional leadership behaviors of managers will result in a decrease in organizational commitment, respect and cooperation, perceptions of autonomy and competence, adaptability and obedience, voluntary participation, altruism, conscientiousness, and organizational citizenship behavior. Additionally, the display of transactional leadership behavior also negatively affects psychological well-being. In this regard, it is thought that school administrators should reduce laissez-faire leadership and transactional leadership behaviors.

Considering the organizational position of organizations, the sub-dimensions and characteristics of citizenship behavior, as well as new developments and current information, they can be readapted for application to a wide range of people in different regions of Turkey in various ways.

In undergraduate and postgraduate studies, research focusing on creating citizenship behavior exhibited in educational organizations and establishing an effective and functional teaching-learning environment can be emphasized. By following relevant domestic and international publications, contemporary and new models can be developed to contribute to the development of our national education system. Organizational citizenship behavior can be defined using qualitative methods. For this purpose, in-depth analysis techniques such as case studies can be conducted. Perceptions of teachers regarding their levels of organizational citizenship should be analyzed, problem areas should be identified, and necessary research should be conducted to address these issues and enhance organizational citizenship perceptions. Comparative studies can be conducted to explore the relationship between leadership and organizational citizenship behavior and variables such as school culture, academic success rates, morale, and satisfaction among leaders, teachers, and students.

A strong organizational citizenship behavior can be designed in schools where all personnel's thoughts and suggestions are taken into consideration, where they have a

say in the decisions made, and where an open policy towards innovation, development, and change is pursued. There should be publications that support organizational citizenship in schools and enable teachers to follow developments and innovations in their profession at appropriate times and places. Emphasis should be placed on social and cultural activities that enhance positive organizational culture and organizational citizenship behavior in schools. Collaboration between teachers, civil society organizations, and universities should be encouraged.

It should be emphasized that organizational citizenship is an important expression in terms of educational efficiency and effectiveness for administrators in schools, as well as job satisfaction and high performance for teachers, and expertise should be provided to principals in these areas. School leaders should be able to explain their activities within and outside the school in terms of the organization's citizenship behavior and the activities they carry out for the school and teachers. Because teachers are the key individuals in creating a positive organizational climate and embedding organizational citizenship behavior in schools, this directly affects their commitment to their jobs, their willingness to use their talents and skills to the fullest, and their ability to dedicate their potential as educators. Principals should share information with teachers about teacher success, job satisfaction, and organizational commitment in schools with a strong organizational citizenship. Similarly, teachers should be encouraged to adopt the same qualities as successful teachers in their schools. School principals should periodically determine teachers' perceptions of organizational citizenship using techniques such as school swot analysis and take appropriate measures based on the results.